

NA STRÁŽ

Casopis věnovaný vnitřním otázkám československého vojska.

O majetek našeho vojska.

Měli jsme příležitost promluvit s členem likvidační komise dr. Beckem, který poslední z této komise zůstal v Irkutsku a teprve v těchto dnech, kdy jeho práce byla větším dílem na západě skončena, projížděl na východ. Vysílený a zmučený prací neobyčejně zodpovědnou a obtížnou, jmenovitě v atmosféře posledních týdnů, náš finanční expert mohl pouze stručně nastínit historii likvidační práce skončené a v další debatě rozvinul plány další práce očekávající naše finančně obchodní orgány na východě, aby zachráněn byl majetek našeho vojska a našeho státu.

I.

První část rozmluvy byla vlastně souvislým vypravováním o irkutské epoše likvidační činnosti:

Likvidace majetku vojska nařízena byla rozkazem po vojsku již před vlastní evakuací. V jednotlivých samostatných částech zřízena byla likvidační družstva, jichž povinnosti bylo za hotové nebo na výměnu za věci potřebné vojsku likvidovat tu část vojenského majetku, jež na bojovou způsobilost vojska neměla vlivu. V Irkutsku pak zřízena štábem ve shodě s vojenskou správou likvidační komise, v níž zastoupeny všechny sbory armádní, zainteresované na likvidaci.

Tato, stejně jako celá evakace, prodělala mnoho neočekávaných fází, kdy všechny plány a rozpočty předem vypracované musely být přizpůsobovány dle denních vojenských a politických novostí, jež přirozeně dotýkaly se jak osuda celého vojska, tak v jednotlivosti i zpeněžení jeho majetku. Ba někdy dokonce hrozily zkázu velké části drahoceenného majetku. Zvláště v době po zničení polských legií náš ariergard vtažen v přímé boje a veditelství nuceno bylo dát rozkaz k oitelnému zkrácení eselonů a k pochodu jízd a dělostřelectva koňmo za Bajkal.

Tímto náhlým změněním rozkazů trpěla, ba byla obrožena likvidace majetku.

Samotná práce komise stížena především politickými událostmi, kdy postupně byl nucena jednat se třemi různými vládami

kolčakovskou, polit. centrem a revkomem. Konečně revkom, dokud nebylo ujednáno příměří, snažil se veškeré smlouvy ohledně koupě cenného materiálu (koně, stroje, nástroje, píce a j.) oddalovat, abychom byli nuceni tento majetek na konec nechat na místě jako válečnou kořist. K tomu zvláště ho ponoukaly zprávy, že některé části třetí divise byly přinuceny automobily i jiný majetek v eselonech zůstat.

Ba byly doby, kdy za bojů o Irkutsk, potom za bojů mezi kappelovci a bolševiky nedalo se vůbec nic dělat, ježto nebylo s kým jednat.

Nejnepříjemnější bylo meritorní jednání o prodej a koupi. Zásadně jsme od bolševiků vymohli, že jsou povinni hotově nám zaplatit ty předměty výstroje, které vojsko koupilo svými vlastními prostředky. S druhé strany bylo námi učiněno prohlášení, že vše to, co armáda za svého pobytu v Sibiři přijala od ruských intendantstev a skladů, bude vráceno bezplatně ruskému eráru. Také jsme přesně toto zásadní rozhodnutí vypínlili a tak prostě na potvrzení vydány téměř všechny obozy (povozky, saně, koňské postroje, kovárny a j.)*

Nebledě k tomu, vydalo vojsko na budoucí protivýnětování i velkou část výstroje a výzbroje, jež si z vlastních prostředků opatřilo: různá zařízení v dílnách, předměty ze skladů v Innokentěvské atd.

V společných čsl.-ruských komisích, jež zasedaly po celé týdny ob den, oceňovány předměty námi nabídnuté co do druhu a ceny stanoveny na principu cen předválečných při kursu rubl rovná se zlaté kopějce.

*) K tomu ještě poznamenal nakonec dr. Beck: Jednou z největších obtíží bylo, že na každý účet, který jsme předkládali za prodané věci, Rusové předkládali protiúčet v nepoměrně vyšších obnosech za potraviny dodané různými vládami po dobu našeho pobytu, za různá neúmyslná poškození atd. Přirozeně jsme v každém zasedání museli dokazovat, že otázka je principiální pokud se týče konečného sčítování, že netýká se Československé republiky, nýbrž musí být projednávána cestou diplomatickou mezi Ruskem a ostatními spojenci, při čemž trváno na stanovisku, že čsl. stát, jestliže by vůbec měl participovat na eventuelních výdáních, může jedině účtovat v poměru své početnosti

Přirozeně důležitým bylo, v čem zaplatí sovětská vláda čl. státu (resp. vojsku) kupní cenu, když v době uzavírání kupní sibiřské peníze již žádného kursu neměly. Pokud vojsko potřebovalo krýt denní potřeby malými nákupy, možno bylo ještě přijímat sibiřské peníze a dávat je vojsku k dispozici. Ovšem tak zužitkována pouze nejmenší část a ostatní summy, které byly vytěženy jednotlivými likvidačními družstvy v částech, zůstávaly nezužitkovány v eselonech. K tomu přistupovaly ještě vysoké obnosy vyplacené vojsku v služném v lednu a únoru 1920. Tyto obnosy téměř celé vracely se do vojenské spořitelny, tudíž eráru, zvětšeny ještě o obnosy, jež vojsko vytěžilo při prodeji svých vlastních věcí, jež nehodlalo vézt s sebou.

Tak utvářil se z Vladivostoku do Irkutsku a na západ jakýsi „circulus vitiosus“ — koloběh peněz v řetězu našich eselonů. Východisko z této situace by bývalo možno najít, kdyby čl. vojsko ve své politice bylo úplně nezávislé a mohlo své podmínky přiměřit s bolševiky stanovít s hlediska zájmu vlastního státu. Poněvadž každý jednotlivý bod musel být zkoumán, zda vyhovuje politice spojenců (kteří vzali na sebe náš transport) vůči sovětskému Rusku, přirozeně musely být podmínky stylisovány tak, aby vojsko, resp. velení mohlo splnit především hlavní požadavek národa a presidenta a tužbu svou: vrátit se každou cenu i s případnou škodou materiální.

Z těchto důvodů nebylo možno v podmínky vsunout bed, kterým by sovětská vláda zaručila platnost všech obnosů penězi, které se nakupily ve vojsku, poněvadž bylo jasno, že vzhledem k okolnostem (jako hrozící železniční stávká) k vydání zlatého pokladu jsme nuceni.

Natno bylo tudíž starat se o zabezpečení peněz vlastními prostředky. Obnosy dříve vytěžené byly prvními eselony odesílány na východ Fin. správě, která měla možnost je realizovat. Když však nátlak se strany bolševiků na rychlejší evakuaci byl stále sil-

a velikosti vůči ostatním státům. Krátce řekneme, že čl. stát tvoří malou část dohodových států a ruská vláda, ať jakákoli, musí v úřetování o kompenzaci vstoupit v jednání se všemi.

Zostávám i to hledisko, že do doby vzniku naší republiky není právního podkladu, by Československá republika byla smluvní stranou, poněvadž ve skutečnosti ještě neexistovala. I když nekompensujeme nejdražší statky — krev našich padlých a ostatní nenahraditelné škody způsobené národu boji v Rusku, byl to sám ruský národ, který po svržení bolševického teroru po celé linii od Samary do Vladivostoku nás žádal, abychom mu pomáhali k osvobození, přijímal tudíž i všechny materiální důsledky z toho plynoucí.

nější, musela likvidační komise postupovat rychleji, zvláště v době, kdy projektována se a pak nastala annullace sibiřských peněz v Irkutsku. Technicky však problém byl nerozlučitelný zvláště pokud se týče koní. V té době totiž vzhledem k uzavření příměří rozhodnuto, by jízda a dělostřelectvo znovu se naložilo do vlaků, ovšem bez koní.

Namáhavému úsilí likvidační komise podařilo se dohodnout se s remontními komisemi ruskými, takže koně a zbývající krmivo prodáno za pevné ceny (20 000 průměrná cena koně; oves, seno, otruby po 125, pšenice 450). I při zkrácení eselonů a provádění hesla: v první řadě evakuace lidí, umožněno bylo nejcennější maletek vyvést a neprodat je za peníze v střední a západní Sibíři bezcenné (jako automobily, ohromné sklady arm. inž., nástroje, stroje, motory a j.).

Likvidace těchto ceností bude provedena na východě, kde zvláštní komise již pracují.

Čelkem, aniž by bylo dosud možno zpracovat ohromný materiál likvidace, možno říci, že relativní škody jsou malé, ba za okolností, v nichž se evakuace dala, nepatrné.“

II.

Když dr. Beck vyřídil takto v stručných rysech práci Likvidační komise v Irkutsku, přednesli jsme několik otázek, týkajících se anulace sibiřských peněz a s tím spojených komplikací jak pro Likvidační komisi, tak i pro Finanční správu, pokud se týče Vojenskou spořitelnu.

Jaké kroky podnikla Likvid. komise na záchranu peněz, získaných realizací majetku?

„Politický zástupce naší vlády v Irkutsku dr. Blahož proti anulaci ihned protestoval, stejně jako ostatní konsulové tam přítomní. Kromě našeho zástupce bolševici s ostatními konsuly ani nemluvili, poukazující na to, že oni žádných konsulatů neznají, kromě těch, které jsou akreditovány v Moskvě. S námi jednali velmi zdvořile, dokonce se snažili jednati s námi o osnovách výměny zboží. Tyto návrhy, třebaže neoficiální, byly s naší strany odmítnuty jako nevhodné, vzhledem k nedostatku příslušných direktiv a plných mocí od naší vlády. Výsledek všeho tohoto jednání byl, že spoléhající pouze na sebe a své síly, jako vůbec vždy za našeho pobytu zde, učinili jsme jim příslušné návrhy, předem naším velitelstvím schválené. Právě nyní se jedná o provedení a zabezpečení výsledků, které tyto návrhy sledují, t. j. o realizaci vysokých obnosů sib. znaků, nacházejících se v našem vojsku. Část těchto obnosů bolševici přijali od nás a tak alespoň částečně splnili naše požadavky. Hlavně pak

tim, že zaručili výměnu 100 milionů sibiřských na jeden milion zlatých rublů. O realizaci ostatních obnosů se nyní musíme starati sami.“

Jak rozlišovati povahu peněz státních a soukromých, a u soukromých hlavně ty obnosy, které byly dány k dispozici státu prostřednictvím Vojenské spořitelny?

„Problem je velmi složitý.“

A vklady, vzniklé z dopatků na služné za měsíc leden a únor 1920?

„Jejich povaha bude patrně těž, jako u všech vkladů, učiněných z příjmů požitků. Některé části je vůbec nevyplácely, poněvadž prostě neměly takové pokladní hotovosti, které by na tyto doplatky stačily. Anebo, jak jsem viděl, považovaly tyto obnosy právě tak za státní peníze, jako pokladní hotovost, chráněnou v pokladně částí, a zaslali ji proto do Vladivostoku jednotně, aniž by doplatky vyplátily. To bylo hlavně v krajích, kde již anulace byla provedena a zásobení vojáků penězi, k provedení nákupů a realizaci sib. peněz takovýmto způsobem, nemělo praktický význam.“

Jak se bude realizace sib. znaků v dnešní těžké době prováděti?

„Dnes vezu ve svém vagoně . . . . mil. rublů z pokladen částí a . . . . mil. rublů pro Voj. spořitelnu. Cestou se tyto obnosy zvýší ještě o značné obnosy. Jedná se nyní o nejrychlejší realizaci těchto hotovostí a všech ostatních ve vojsku se dosud nalézajících, v krajích, kam anulace ještě nedošla. To se bude dít jednak hromadnými nákupy surovin a jednak malými, provedenými v jednotlivých posádkách. Jak dalece se tato realizace podaří, dá se dnes těžko říci.“

*) Pokud se týče peněz státních, bude přirozeně Fin. správa zodpovědná jen státu. Složitější jest otázka realizace peněz soukromých. Můj subjektivní názor jest takový: pokud se jedná o vklady, které nebudou přesahovati výši požitků, t. j. pokud jsou to vklady, které vojsko učinilo z peněz od státu přijatých, bude dle mého názoru povinností státu způsobem jemu možným stanoviti náležitý kurs při výplatě vkladů. Je jasno, že staré vklady dotčeny nebudou, poněvadž pro armádu byly výhodně použity. Zbývá tedy rozhodnouti osud vkladů učiněných v poslední době, kdy již sib. rubl měl malou kupní hodnotu. Kdyby se jednalo jediné o obnosy státem ve formě služného neb požitků vyplacené, nebyl by problem tak složitý. Nesmí se však zapomenouti, že velmi mnozí, nehledě na výzvy Voj. spořitelny, drželi po celé měsíce své úspory při sobě, zvýšili tyto úspory později prodejem svých vlastních předmětů atd., takže Fin. správa nemá absolutně možnost před faktickým sebráním těchto obnosů zjistiti výši celkové hotovosti v sibiřských znacích, nacházejících se ve vojsku. Je jasné, že Fin. správa se musí starati a stará o zhodnocení těch obnosů, které sama vyplátila, nesmí se však přehlédnouti, že táž resp. stát nemůže převzít záruku za plnou

Politické události, postup naší evakuace, rozšiřování teritorie, způsobené postupem bolševiků a hlavně nálada tržní v Charbině a ve Vladivostoku, to jsou hlavní vlivy, které na výsledek našich snah budou silně působiti. Dosud podle telegrafických zpráv z východu, není důvodů k pessimismu. Ne-nastanou-li vážné změny a neočekávané převraty, s nimiž přirozeně musíme počítati a býti na ně připraveni, pak se podaří slušně zrealisovati i státní i soukromé úspory vojska.“

Opuštění Irkutska.

Dne 1. března skončeno bylo předání zlata. Do večera opustili poslední dva esalony a dva broněviky stanici. Zadní voj je na st. Bajkal. Vojevská mise z vlasti (pluk. Kopal a maj. Rytíř) vyjeli na východ se štábem 10. pluku.

Okolo nás.

Kalašnikovci debyto V.-Udínska; na východě od Čity obsazena st. Olcvjannaja. Tím Čita úplně odřezána a lze očekávat každý den pád Semenova. Dosud ho zdržovali Japonci, kteří, jak se hlásí z jejich kruhů, stahují píý silly k Čitě z rajonu amurské dráhy (ku Karymské). Ale vyvážení jejich majetku na vozech z Čity svědčí o jiném. V japonských esalonech, jež projíždějí z V.-Udínska, je pozorovat jistou nervosu, stojí-li déle na stanicích. Semenovské dva broněviky a jiné vlaky naplněné ruskou živou i mrtvou vetší projely rychle k Čitě.

realizaci těchto obnosů, které jsou u jednotlivců a mají svůj původ v jiných pramenech, než z pokladny F. S. Za tyto obnosy, ne malé, zvláště v poslední době, nemůže přirozeně F. S. zavazovati republiku k zaručení. Uvedu konkrétní příklad: Bratr X. prodá nyní v Irkutsku obnošené boty a kalhoty za 20 až 30 tisíc rublů sib. Nabídne je Voj. spořitelně aneb je vloží do Voj. spořitelny a žádá, aby českos. stát mu zaručil a fakticky vyplatil za tento vklad určitou hodnotu v korunách, třeba jen desátou část, t. j. v našem případě 3000 korun. My víme ze sporých zpráv z domova, že tam nyní stojí pár nových bot a kalhot ne více než 600 korun. Chce tudíž vkladatel X., aby mu stát daroval 2400 korun. Naproti tomu uvedu jiný příklad, aby bylo vidno, jaký obrovitý rozdíl je ve vkladech s ohledem na dobu, kdy byly učiněny. Bratr Y. uložil do Voj. spořitelny v lednu 1919 obnos 100 rublů. Za těchto sto rublů zaplatil tehdy stát služné dvěma vojákům, poněvadž tehdy stál ještě 1 frank 1 a půl rubele. Když bratr X. prodal boty s kalhotami, stál jeden frank dvacet rublů. Z těchto dvou příkladů je vidno, že není možno již z důvodů spravedlnosti k starým vkladatelům a malým vkladatelům přijmouti totéž měřítko jako k vkladatelům z posledních dob.

O americké pomoci

svědčí tento oběžník rozeslaný americkým inspektorem účastku vých.-čínské dráhy:

1. Naši důstojníci potřebují dle našeho názoru některé informace o našem evakuačním programu.

2. Podle posledních instrukcí máme všemožně podporovat evakuaci Čechů a jakmile jejich evakuace bude řádně zabezpečena, náš sbor má se vrátit do Států.

3. Zývá ještě asi 140 vlaků s Čechy, jež mají být evakuovány na východ přes stanici Mandžurie a naši zabývalí důstojníci vykonávají velmi účinnou práci tím, že udržují tyto vlaky v pohybu. Na východočínské dráze musíme ovšem dělati větší, abychom po skončení evakuace Čechů všichni mohli cítit, že jsme byli podstatně nápomocni k jejímu úspěšnému provedení. Proto naléhavě žádám, aby jeden každý z našich důstojníků přispěl ze všech sil tomuto českému pohybu. Dbejte toho, aby stroje pro vlaky byly pohotově a aby se podniklo všechno k udržení těchto českých ešelonů v chodu. Pracujte zvláště s českými veliteli anebo s českými představiteli, jsou-li na Vaší stanici a pokud možno, promlouvejte s veliteli vlaků, abyste viděli, jaký jest chod celé věci a můžete-li ještě něco učiniti k urychlení tohoto českého pohybu. Víím, že budete každý toto vykonávati co nejlépe, budeme mocí opustiti Sibiř s příjemnou upomínkou veliké práce, vykonané za posledních dva neb tři měsíce spolu s prací, kterou konáme s Čechy, ale jak jsem avrchu podotkl, musíme stále býti v těsném spojení s Čechy a starati se všemožně dostati je sem. Podepsal: M. K. Jones, podplukovník, účastkový inspektor.

Věšticos z Citty.

— Tuto rubriku mohli bychom uveřejňovat denně, neboť život semenovské Citty poskytuje nevyčerpatelný materiál pro bajky, pohádky, feuilletony a satiry.

— Secesse z Citty začala vlastně již před měsícem. Nebylo takřka noci, aby nebylo poplachu. Proto hualm pochodem vytrácejí se důstojníci. Z hotelů opouštějí při poplachu míří i zrcadla, ze 62 beden zlata do začátku února zmizelo celých 30. Vyšší důstojnictvo vyplácí si s tohoto národního majetku „cestovné“. Mnohé ze svého okolí

poctil Semenov nabídkou místa ve svém vlaku. Ale ti, kteří se zaopatřili již „cestovným“, dávali přednost saním a velbloudům před dřevním vlakem, před pokládkou, že Semenovu se na cestě bude dařit stejně jako kdysi K lékařu.

— Jak známo pod Gazkovem v „odborném“ vojsku Skípetrova byli též němečtí a maďarští zajatci. Jejich nábor prováděl se tak: zajatcům dána plná svoboda. S úplnou jich asi tisíc mužů, poslána do vesnice kdesi za Čítou bez náležitých oděvu a potravy. Počítalo se s tím, že takto donuceni budou ke vstupu do vojska. Ke cti jejich budiž řečeno, že většina kategoricky odmítla potěšení být semenovskými v jáky. Zdá se, že tento pokus měl poněkud hlubší pozadí, že diktován byl monarchistickými kruhy německo-židovskými, neboť podařilo se zachytit několik telegramů jakéhosi Fischera, německého setníka, adresovaných německému vyslanci do Kodaně, v nichž se referuje o místních poměrech a situaci a žádají se sumy nezbytné k formování oddílů. Také Marie Michajlovna sledovala při tom své germanofilské cíle, které dovede prosadit svým vlivem na Semanova.

— Místní bankovní a obchodní kruhy jsou úplně pasivní. Semenovu nedůvěřují. Nedávno úřady chtěly přitouptit k exploataci přirozeného bohatství Zabajkalské pomoci zahraničního kapitálu, jehož účast hodlaly připustit až do výše 50 proc. Otázkou živě zainteresovali se Angličané, Francouzi, Američané (s Japonci asi uemluvě). — Svolány porady, ale kdo na ně nepřišel, byli — místní průmyslníci a bankéři. I zde opora semenovštiny již selhala.

— Japonci v Čitě. Před měsícem jich tam bylo soustředěno na 4000 (dle údajů Číňanů-čistilců záchodů). Osadili nejlepší domy i obchodní. Zřídili zde svoji banku a mají v rukou místní elektrickou centrálu. Poměr jejich k Ruzům pro tyto je přímo ponižující. Japonci s mincálem Semanova průstě nepočítají, omezivše se na pouhé příkazy. I sám Semenov přestal již věřit, bje se už jen jako moucha v pavučině.

Z redakce.

Ježto ešelon I. O. O. stojí na st. Ohilok bez spojení a beze zpráv, není možno zatím vydávat „Čsl. Deník“. Vydáno bude pouze 7. března Masarykovo číslo. Další vydávání počne okamžitě, jakmile budou zprávy, patrně až po příjezdu do Čitty.

Hlavní název: **Na stráž**

Vydavatel: **Informačně osvětový odbor ministerstva vojensství**

Vydáváno v letech: **1919 - 1920**

Číslo ročníku: **1**

Číslo výtisku: **21**

Datum vydání čísla: **5.3.1920**

Identifikátor ISSN: **2223-0033**

Stránky: **[1], 2, 3, 4**